

Lätt om odling

Nr 32 • Häckar

Doftande, blommande syrenberså, stramt tuktad ligusterhäck eller en vit sky av brudspirea. En häck kan ge helt olika intryck. Den skapar rumskänsla inne i den egna trädgården, ger insynsskydd och lä på uteplatsen eller en mjuk bakgrund till en färggrann perennrabatt. Men mest används den ändå som avgränsning mot grannen.

Att ha en gemensam häck som gräns ställer krav på grannsämjan men är naturligtvis ett bra sätt att utnyttja ytan. Annars tvingas man plantera den långt in på sin egen tomt för att komma åt att klippa på båda sidor och utan att häcken breder ut sig till grannen.

Det finns anspråkslösa häckväxter som växer bra på de flesta jordar, t ex sibirisk ärtbuske, oxel och måbär. I skugga trivs måbär, avenbok och idegran. Särskilt vindtåliga och därför lämpliga i utsatta lägen är häckoxbär, liguster och oxel. Häckoxbär och liguster är dock, liksom avenbok och spirea, känsliga för tät, dåligt dränerad jord. Som högre lähäckar passar oxel, poppel och al.

Barrotad häck-planta.

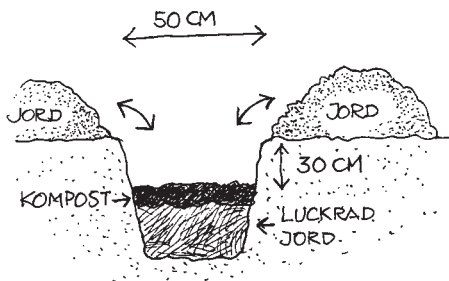

Plantering

Häckar planteras vanligtvis med särskilda häckplantor som är barrotade och ganska små. De ska snabbt i jor-

den, planteras ganska tätt och klippas ner rejält första året. Vill man snabbt få en uppvuxen häck kan den planteras med större buskar och större avstånd men det blir betydligt dyrare.

Barrotade, lövfällande häckplantor planteras på våren eller hösten medan de fortfarande är i vila. Vintergröna växter, som oftast säljs med jordklump, ska inte planteras senare än september.

Förbered jorden för plantering.

Förbered jorden några veckor innan du tänker plantera. Märk ut platsen med hjälp av ett spänt snöre. Bearbeta jorden ner till 30–40 cm djup och ca 50 cm bredd. Jordförbättra med kompost, torvmull eller liknande som luckrar och höjer mullhalten i jorden.

Utgiven av

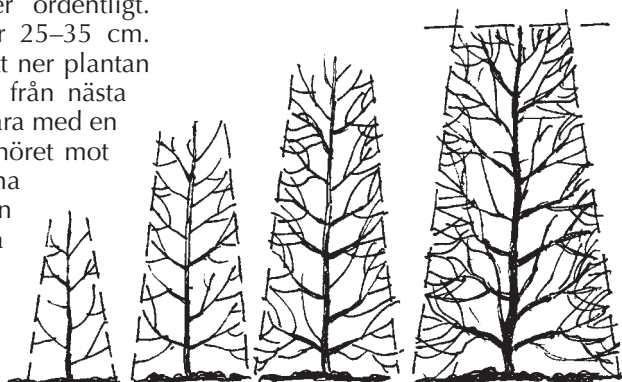
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org

Grundgödsla med stallgödsel eller hönsgödsel (bara på våren) några veckor före plantering eller vänta till efter planteringen.

Sätt alltid barrotade plantor i ljummet vatten så fort du fått hem dem. Låt dem stå och dra i några timmar innan du planterat dem. Vattna igenom kruk/klumpodlade växter ordentligt. Normalt plantavstånd är 25–35 cm. Gräv en grop i taget, sätt ner plantan och fyll på med jorden från nästa grop. Eller gräv upp en fåra med en lodrät kant längs med snöret mot vilken du ställer plantorna och fyller på jord från sidan. Trampa till lätt så att plantan står rakt och stadigt. Fyll på mer jord. Vattna ordentligt när allt är planterat, ca 5–10 l per planta.

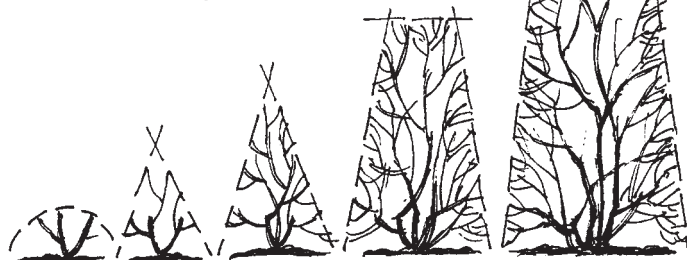
Formklippt häck år 0–4.

Beskärning

Vid vårplantering ska plantorna klippas ner till ca 20 cm. Höstplanterade häckar beskärs också på våren. Undantag är avenbok, bok, gran, lärk och thuja som inte ska klippas ner alls vid planteringen. De klippas i toppen först när häcken nått sin fulla höjd. De ska alltså ha en genomgående huvudstam för att utvecklas bra.

Klippt häck – en femårsplan

Efter planteringsbeskärningen ska den klippta häcken växa en liten bit i taget för att bli tät. Under de första 4–5 åren beskärs häcken på vintern.

Häck med genomgående stam. Beskär endast sidorna tills du fått önskad höjd.

Låt endast 15–25 cm av årstillväxten vara kvar varje år tills den nått den höjd du vill ha. Klipp sidorna i pyramid- eller konform, d v s med bredare bas. Då får alla grenar bra med ljus och häcken klarar snötryck bättre. Bevara därefter häckens form genom en årlig sommarbeskärning, en gång vid mid-

sommar och en gång i slutet av sommaren om det behövs. Häck med genomgående stam klippas på sidorna redan från början. När den nått önskad höjd klippas den som andra formklippta häckar.

Skötsel

Gamla häckar som börjar glesna nertill kan föryngras genom att klippas ner till 20–30 cm.

Friväxande häck får utvecklas fritt efter den första nedklippningen, men kan gallras vid behov eller klippas ner om den blivit alltför gammal och risig. Veka häckar t ex måbär kan behöva stöd. Plantera intill ett lågt nätstängsel eller spänd ståltråd som häcken sen får växa över.

Underhållsgödsla med något års mellanrum. Välj naturliga gödselmedel som stallgödsel, höns gödsel, blodmjöl, benmjöl eller egen kompost.

Häckar värda att pröva

Aronia har mörka glänsande blad och får vacker höstfärg både som klippt och friväxande. Vita blommor och svarta ätbara bär som gillas av fåglarna. Kan ersätta häckoxbär där denna inte trivs. Zon 5.

Avenbok trivs på mullrik, kalkhaltig jord. Beskärs med genomgående stam. Vacker även på vintern med sina torra, rostbruna blad. Zon 4.

Bambu bildar en mycket effektiv häck. Kan hållas tät och smal. Zon 3.

Buxbom finns nu som hårdigare sorter än tidigare. Odlingsvärd, vintergrön, låg häck som växer långsamt. Zon 3.

Lärk passar utmärkt som häck. Genomgående stam. Barrväxt som tappar barren på vintern. Skir grönska och vacker gul höstfärg. Lämplig till smal häck. Zon 6.

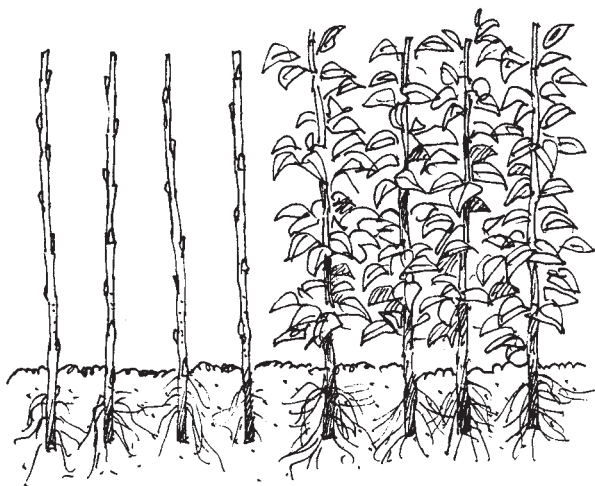
Oxel som häck borde odlas mer. Anspråkslös, vind- och salttålig. Vacker med sitt delvis silvergrå bladverk. Zon 5.

Gamla beprövade

Hagtorn är den klassiska höga häcken som döljer det mesta för insyn och inkräktare med sin täthet och sina vassa tornar. Tålig och robust. Zon 4.

Liguster är kanske den vanligaste formklippta häcken. Delvis vintergrön, går att forma mycket tät och jämn. Känslig för alltför tät jord. Zon 4.

Måbär passar bäst som klippt häck men kan även vara friväxande. Grönskar tidigt. Tål hård beskärning och kan hållas mycket smal. Skuggtålig. Zon 6.

Enklaste pilehägnet: Stick ner skotten i jorden till en grönskande skärm.

Norsk brudspirea är en av de vackraste friväxande häckarna på våren med sin slöja av vita blomgirlinger. Blir med tiden risig och behöver glesas ut efter hand. Zon 5.

Sibirisk ärtbuske är norrandshäcken framför andra. Hårdig, lättodlad, trivs på mager jord. Skir vårgrońska och små gula blommor. Drabbas sällan av mjöldagg i norra Sverige, vilket den däremot lätt gör söderut. Zon 7.

Syren är för många förknippad med bersån. Får inte beskäras för hårt om den ska få sina väldoftande blommor. Kan med tiden bli alltför gles och hög men tål hård förnyring. Bondsyren zon 6, parksyren zon 4.

Thuja, den mest använda barrväxten till häckar. Bildar naturligt en strikt, välformad hög smal häck med genomgående stam. Kan hållas ännu smalare genom beskärning. Toppas i önskad höjd. Känslig för torr jord. Zon 4.

Annorlunda häckar

Så en ettårig häck av sommarblommor. Flera kraftigväxande sommarblommor kan mycket väl få bli en häck, till exempel runt köksträdgården eller uteplatsen. Lämpliga växtslag: solros, jättebalsamin, ricin, ballongblomma, pa-

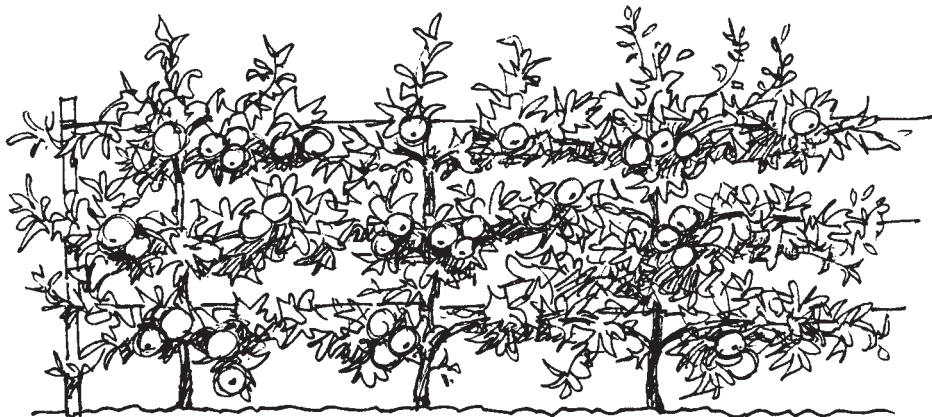
radisblomster. Så dem på plats i lucker näringsrik jord eller förkultivera planter som du sätter ut när frostrisken är över. Eller plantera flerårig jordärtskocka som häck. Den vita sorten Bianca blommar med vackra gula blommor.

Pilehågn blir alltmer populärt. Sallix är ett växtsläkte som har mycket lätt för att rota sig. Sticklingar kan stickas direkt i jorden och slå rot. Långa pilskott flätas i vackra mönster som grönskar och så småningom växer samman till en tät vägg, koja, portal mm. Det är viktigt att skotten är helt färska och saftspända när de sätts tidigt på våren innan de börjar grönska. De får heller inte torka ut under rotningen.

Klättrväxter som vildvin, klematis, humle m m kan få klänga på staketet och bilda häck.

Att blanda *olika sorters blommande buskar* kan bli en effektiv häck eller bryn. Välj buskar med olika blomningstid så blommor länge. Välj dock buskar med ungefär samma tillväxt och storlek så inte några tar överhanden. Några exempel är bukettapel, buskrosor, fläder, paradibuske, praktröy, rosentry, schersmin och slån.

Vacker men arbetskrävande är frukthäcken. Spaljéträd eller skordongträd av äpple eller päron planteras som friväxande spaljé bunden till uppspända trådar. Beskärs som spaljéträd. Även bärbuskar kan spaljéras och tar då mycket mindre plats.

Frukthäck.

Solveig Sidblad (text)
Han Veltman (illustration)

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar
Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80
e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org